

STYRESAK

GÅR TIL: Styremedlemmer
FORETAK: Helse Stavanger HF

DATO:
SAKSBEHANDLER: Lars Conrad Moe
SAKEN GJELDER: **Orientering om tilssynssak BUPA**

ARKIVSAK: 18/2
STYRESAK: 28/18

STYREMØTE: 23.03.18

FORSLAG TIL VEDTAK

Styret tar saken til orientering.

Oppsummering

Helse Stavanger HF 19.02.18 mottok brev fra Fylkesmannen i Rogaland med avgjørelse i tilsynssak knyttet til ulovlig bruk av tvang i klinikk psykisk helsevern barn, unge og rusavhengige. Saken omhandler bruk av ulovlig tvang i form av beltelegging og isolasjon av pasient under 16 år samt mangelfull dokumentasjon av tvangsbruk både før og etter at pasienten fylte 16 år.

Helse Stavanger har også vært i dialog med fylkesmannen vedrørende et annet tilfelle av ulovlig tvang for pasient under 16 år. Det er ikke åpnet tilsynssak i denne.

Denne styresaken vil redegjøre for tilsynssaken og plan for videre oppfølging i Helse Stavanger HF.

Fakta

Bruk av tvangsmidler

Bruk av tvangsmidler i institusjon for døgnbehandling blir regulert av psykisk helsevernloven § 4-8, jf. første ledd:

«Tvangsmidler skal bare brukes overfor pasienter når dette er uomgjengelig nødvendig for å hindre ham i å skade seg selv eller andre, eller for å avverge betydelig skade på bygninger, klær, inventar eller andre ting. Tvangsmidler skal bare brukes når lempeligere midler har vist seg å være åpenbart forgjeves eller utilstrekkelig.

Som tvangsmidler kan anvendes:

- a. Mekanisk tvangsmidler som hindrer pasientens bevegelsesfrihet, herunder belter og remmer samt skadeforebyggende spesialklær.*
- b. Kortvarig anbringelse bak lås eller stengt dør uten personale til stede.*
- c. Enkeltstående bruk av korttidsvirkende legemidler i beroligende eller bedøvende hensikt.*
- d. Kortvarig fastholding.*

For pasienter under 16 år er det ikke adgang til å bruke tvangsmidler som nevnt i bokstavene a og b i foregående ledd.

Pasienten som underkastes tvangsmiddel skal ha kontinuerlig tilsyn av pleiepersonalet. Ved fastspenning i seng eller stol skal pleiepersonell oppholde seg i samme rom som pasienten hvis ikke pasientens motsetter seg dette.»

Tilsynssaken

Fylkesmannen i Rogaland har i brev mottatt av Helse Stavanger HF 19.02.18 redegjort for avgjørelse i pasientsak der det er utført ulovlig tvang. Saken har sin bakgrunn i mottatt klage fra pasienten 18.08.17, epost 22.09.17, brev fra pasientens advokat 23.10.17 og svar fra Helse Stavanger HF 13.10.17 og 15.11.17.

Fylkesmannen konkluderer med følgende:

- Stavanger universitetssjukehus sin bruk av tvang mot pasient under 16 år i form av isolering og transportbelte var ulovlig etter psykisk helsevernloven § 4-8 og i strid med kravet til forsvarlighet, jf. spesialisthelsetjenesteloven § 2-2.
- Stavanger universitetssjukehus sin dokumentasjon av bruk av isolasjon og mekaniske tvangsmidler både før og etter at pasienten fylte 16 år har gjennomgående vært så mangelfull at det er brudd på kravet til forsvarlighet, jf. spesialisthelsetjenesteloven § 2-2.

Fylkesmannen skriver følgende om videre oppfølging:

«Fylkesmannen ber Stavanger universitetssjukehus, Klinikk psykisk helsevern barn, unge og rusavhengige, om å gjennomgå denne saken opp mot styringsansvaret i Forskrift om ledelse og kvalitetsforbedring i helse- og omsorgstjenesten §§ 6-9. Vi ber virksomheten særlig om å gjennomgå egne systemer rundt bruk av tvangsmidler mot barn under 16 år samt dokumentasjon av tvangsbruk generelt.»

Et brev 01.03.18 (vedlagt) fra fylkesmannen og i brev 22.02.18 fra Kontrollkommisjonen, omhandler tvangsbruk av ytterligere en pasient under 16 år. Det er i denne saken meldt inn bruk av isolasjon i flere tilfeller. I brevet fra kontrollkommisjonen står det:

«Vedtaket er i strid med phvl § 4-8 tredje ledd jfr. annet ledd (b), og dermed ulovlig da det ikke er lovhjemmel for angjeldende situasjon, som er tvangsmidler for pasienter under 16 år. Kontrollkommisjonen ser med bekymring på dette, og vil overvåke forekomsten av anmeldelsen av § 4-8 annet ledd (b) framover.»

Helse Stavanger tok kontakt med fylkesmannen vedrørende denne saken i desember 2017. Det er ikke åpnet tilsynssak, men Helse Stavanger er i fortløpende dialog med både kontrollkommisjonen og fylkesmannen.

Videre oppfølging i Helse Stavanger HF

Adm. dir. erkjenner og beklager at brudd på lovverket som skal regulere vårt ansvar for å ivareta barn og unge som blir innlagt på institusjon innen Psykisk helsevern barn og unge. Dette gjelder både bruk av tvangsmidler, og manglende dokumentasjon knyttet til pasientbehandlingen og tvangsbruken.

Helse Stavanger arbeider systematisk med forebyggende tiltak for å redusere bruk av tvang, både i klinikk for psykisk helsevern voksne og ved klinikk psykisk helsevern barn, unge og rusavhengige. Noen av tiltakene ble redegjort for i styresak 4/18, deriblant:

I PHBU sitt arbeidet med tiltak for å redusere tvang har vi prøvd å arbeide systematisk med følgende tiltak:

- a) En utfyllende anamnese der både pasient og foreldre/foresatte er intervjuet. På bakgrunn av intervjuet utarbeides behandlingsplaner.
- b) Ved indikasjon gjøres det voldsrisikovurdering ved innkomst basert på sykehistorie, tidligere voldshistorikk, ruspåvirkning, og hva slags psykisk tilstand pasienten har, herav psykose, mani etc.
- c) Fast rutine med før- og etter-samtale med pasientene ved bruk av tvang. Bruk av dialog er avhengig av funksjonsnivået til pasienten.
- d) Systematisk trening på Terapeutisk mestring av vold (TMA). Dette innebærer også god opplæring både av fast ansatte og av ekstravakter.
- e) tatt ut beltesengene av skjermingsavsnittene, nedmontert sengene og plassert de foreløpig i et skap. Vi har vurdert at det ikke er tilrådelig å legge ungdom inn i Psykisk helsevern for voksne. Dette medfører at vi i de tilfellene vi likevel vurderer at vi må ta i bruk beltesengen, har en prosedyre der vi både involverer vedtaksansvarlig og ansvarsvakten på posten. Før vi iverksetter bruk av belteseng bruker vi heller:
Kortvarig holding av pasienten f) Skjerming, g) Isolasjon, h) Vurderer om pasienten har fått utprøving på riktig psykofarmaka.

I det nye skjermingsavsnittet som er oppjustert i bygget, er det nå vindu i dørene inn til skjermingsrommene. Det gjør at vi kan ha en relasjonell kontakt med pasienten, uten at pasienten opplever at personellet er direkte truende. Likevel har personellet en observasjonsmulighet som ivaretar omsorgen for pasienten.

Det er gjennomført utdanning for seks terapeuter i Dialektisk atferdsterapi (DBT). Dette er en tilnærming for pasienter med ustabil personlighetsfungering og destruktiv atferd. Pasientene har i tillegg selvskadingsproblematikk og suicidalatferd. Når vi tilbyr denne pasientgruppen et slikt strukturert poliklinisk gruppetilbud over 16 uker, unngår pasientene et funksjonsfall med langvarig innleggelse.

Det har blitt undervist i psykisk helsevernloven kapittel 4 for alle ledere og ansatte med vedtakskompetanse. I tillegg har undervisningsavdelingen hatt egne temamøter for alle ansatte om ulike perspektiver knyttet til tvang og tvangsbruk.

I perioder med høyt belegg på postene, vil det være behov for å leie inn kvalifisert personell.

Helse Stavanger ved klinikk psykisk helsevern barn, unge og rusavhengige har utarbeidet en handlingsplan (vedlagt) for å lukke avvikene knyttet til ulovlig tvang som skal ta hensyn til rett dokumentasjon, opplæring i psykisk helsevernloven og TMA, avvikshåndtering, samt gjennomgang av turnus.

Adm. dir. vil legge fram en orienteringssak for styret innen utgangen av 2018 som redegjør for status i dette arbeidet.

Bruk av tvang i psykisk helsevern er også en del av plan for internrevisjon i Helse Vest i 2018 og 2019, jf. sak 19/18

Konklusjon

Redegjørelsen legges fram til styret for orientering.

Vedlegg.:

Handlingsplan

Brev fra Fylkesmannen i Rogaland

Brev fra kontrollkommisjonen

